

Nr 2.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i riksdagsordningen.

Den av riksdagen senast beslutade författningsreformen lider av en väsentlig brist, som kan befaras bliva av ödesdiger betydelse för vårt lands lugna och lyckliga utveckling, nämligen den, att alltför liten hänsyn tagits till upprätthållandet av karaktärsskillnaden mellan Första och Andra kammaren. Hur demokratisk en författning göres, är dock allmänt erkänt, att då tvåkammersystem äger rum, den ena kammaren bör genom en i viss mån högre kompetens och större kontinuitet tillföra folkrepresentationen en mera besinningsfull mognad och sakkunskap än som alltid kan vid kamrarnas rekryterande uteslutande genom allmänna medelbara eller omedelbara val åstadkommas. Tanken på anordnandet inom Första kammaren av en större eller mindre elitgrupp av representanter har icke varit främmande för vår demokratis ledande män. Under rösträttsdebatten i Andra kammaren 1907 uttalade herr *Staaß*, att det kan vara förenat med »en viss fördel, att även den större industrien, den högre bildningen och det högre ämbetsmannaståndets administrativa erfarenhet hava säte och stämma inom representationen.» Att herr *Staaß* icke var ensam om sin tanke, framgår bland annat av ett uttalande från annat representativt liberalt håll under samma debatt. Representanten för Göteborgs stad herr *Wijk* yttrade nämligen härom: »Varje utvidgning av valrätten till Andra kammaren tenderar till att alltmer förvandla denna kammare till en representation för vad man kan kalla de breda lagren inom vårt folk; och desto angelägnare blir det att försöka i Första kammaren samla de element, som härigenom torde komma att uteslutas ur den andra, men som äro av den största betydelse för att statslivet skall kunna utveckla sig på ett sunt och kraftigt sätt. Jag menar därmed den historiska traditionens och kontinuitetens, den högre bildningens, ämbetsmannainsiktens, den högre finansiella och industriella kunskapens representanter och andra flera.»

I ett flertal främmande länder har också överhuset fått en sammansättning som avser befrämjande av större mångsidighet i intressen än den som med vår enbart kommunala valrättsgrund kan åstadkommas. En del innehavare av högre värdigheter eller ämbeten pläga vara självskrivna ledamöter av senaten; andra utses av konungen på livstid, varvid valet ofta måste ske bland medlemmar av deputeradekammaren, representanter för vetenskap och undervisning eller andra, som genom framstående förtjänst gagnat staten; stundom tillsätts vissa medlemmar genom prästerskapet, akademier och universitet, ekonomiska föreningar, provinsialförsamlingar och kommunalstyrelser o. s. v.

Svårigheten härvid är emellertid hos oss att finna en utväg att tillföra Första kammaren en grupp sådana representanter av på förhand erkänd högre kvalitet utan att rubba de grunder för kammarens rekrytering i övrigt, som nyligen beslutats och i vilka för närvarande icke någon ändring kan ifrågasättas.

Det naturligaste synes då vara att helt enkelt utöka kammarens ledamotsantal med så många representanter, som för den nya uppgiften kunna anses behövliga. Bestämmas antalet till tjugu, blir ledamotsantalet i Första kammaren 170 och i riksdagen i dess helhet 400. Den nuvarande proportionen mellan kamrarnas ledamöter vid gemensam votering blir därmed något förskjuten till förmån för Första kammaren, men denna omständighet torde med häusyn till den större likhet med Andra kammaren, som Första kammaren genom den senast beslutade författningsreformen erhåller, sakna all väsentlig betydelse.

Vad angår sättet för de nya ledamöternas utseende kan tänkas på dels korporationsval, dels självkomplettering genom val av kammaren själv eller ock utnämning genom Kungl. Maj:t.

Korporationsvalen äro till sin idé tilltalande och hava flerstädes utomlands kommit till användning. Men de hava en dubbel olägenhet. Dels införes därigenom i de väljande korporationerna ett politiskt element, som i de flesta fall är och även bör vara för dem främmande, dels möta i vårt land med dess i formellt hänseende föga utvecklade korporationsväsende nästan oöverstigliga svårigheter att för vissa allmänna intressen, som härvid böra vara representerade, finna tillräckligt fasta och avgränsade valkorporationer; varförutom kan befaras, att med en fortgående utveckling korporationerna snart nog kunna växla karaktär och bliva mindre representativa än förut för de intressen, de skulle företräda.

Än mera betänkelig måste man ställa sig mot tanken på att kammaren själv skulle fungera såsom valkorporation. Där finnes nämligen

varken den ingående och omfattande kännedom om de på olika områden representativa personerna, som här förutsättes, eller den objektivitet gent emot politiska partiströmningar, varförutan hela anordningen förfelar sitt syfte. En dylik anordning skulle dessutom lätt kunna innebära en frestelse för de valda att alltför mycket underordna sig inom kammaren härskande synpunkter för att ej riskera en uteslutning vid eventuellt omval.

Lägges däremot utnämningen i konungens hand, kan man vara förvissad om, att personvalet i regeln skall bliva synnerligen gott och att i det stora hela det allmänna riksintresset vid utnämningen skall behörigen tillgodoses.

Visserligen torde hända, att vid utnämningen av dessa ledamöter första gången, då alla på en gång tillsättas, en frestelse kan förefinnas för regeringen att genom utnämningarna skaffa en viss förstärkning åt de politiska åskådningar, som av den då sittande regeringen företrädas. Men olägenheten därav är övergående och utjämnas i väsentlig mån därav, att sedermera, vid inträffande dödsfall eller avsägelser, utnämningarna skulle komma att ske successivt allt efter som ledigheter yppas och sålunda komma att ligga i händerna på växlande regeringar.

Däri ligger otvivelaktigt en ökad garanti för ifrågavarande kammarledamöters självständighet. En annan sådan garanti erbjuder sig i mandatets längre varaktighet, vilken även bör vara oberoende av en eventuell riksdagsupplösning med förordnande om nya val. En mandattid av 12 år torde måhända med hänsyn till de för riksdagens ledamöter i övrigt bestämda mandattider vara lämplig.

Étt förslag till grundlagsstadganden i enlighet med nu uttalade synpunkter fogas såsom bilaga till denna motion, men torde av vederbörande utskott närmare granskas.

I förhoppning, att utskottet skall kunna finna en formulering, som kan av riksdagen godkännas, tillåter jag mig alltså yrka,

att Riksdagen ville — utan rubbning i övrigt av grunderna för Första kammarens sammansättning, sådana dessa numera blivit genom den nya författningsreformen gestaltade — för sin del antaga till vidare grundlagsenlig behandling bestämmelser, som vederbörande utskott torde närmare formulera, av innehåll att Första kammarens ledamotsantal ökas från 150 till 170 samt att de sålunda nytillkomna 20 ledamöterna utses av Kungl. Maj:t bland kunniga, erfarna,

redliga och allmänt aktade män eller kvinnor, som minst tio år varit verksamma i det allmännas tjänst såsom innehavare av tjänstebefattning eller förtroendeuppdrag inom stat, kyrka eller kommun och i övrigt äro till kammaren valbara, sålunda att två representanter utses för universitet, akademier och högskolor, två för svenska kyrkans prästerskap, två för de allmänna läroverken och folkskolorna, två för rikets domstolar, två för förvaltande verk och myndigheter, två för rikets försvarsväsende, två för näringsgrenar tillhörande industri och hantverk, två för näringsgrenar tillhörande handel, sjöfart och samfärdsel, två för det större och mindre jordbruket samt därmed likställda näringsfång och två för samhällsgynnande verksamhet i övrigt.

Stockholm den 12 januari 1920.

K. J. Ekman,
Jönköping.

Bilaga.

Förslag

till

ändrad lydelse av nedan angivna §§ i riksdagsordningen.

§ 3.

Riksdagsmännen, med undantag av de tjugu ledamöter av första kammaren, om vilka i § 6 mom. 1 här nedan sägs, utses till båda kamrarna genom val för viss tid; dock äger — — — (lika med nuvarande lydelse) — — — dem.

§ 6.

1. Första kammaren skall bestå av etthundrasjuttio ledamöter.

Tjugu av dessa ledamöter utses av Konungen bland kunniga, erfarna, redliga och allmänt aktade män eller kvinnor, som minst tio år varit verksamma i det allmännas tjänst såsom innehavare av tjänstebefattning eller förtroendeuppdrag inom stat, kyrka eller kommun och i övrigt äro till kammaren valbara, sålunda att två ledamöter utses för universitet, akademier och högskolor, två för svenska kyrkans prästerskap, två för de allmänna läroverken och folkskolorna, två för rikets domstolar, två för förvaltande verk och myndigheter, två för rikets försvarsväsende, två för näringsgrenar tillhörande industri och hantverk, två för näringsgrenar tillhörande handel, sjöfart och samfärdsel, två för det större och mindre jordbruket samt därmed likställda näringsfång och två för samhällsgagnande verksamhet i övrigt. En var av dessa ledamöter äger, oavsett om Konungen förordnar om nya val till kammaren, med befattningen fortfara intill utgången av tolfte kalenderåret efter det under vilket han blivit utsedd.

Återstående etthundra femtio ledamöter väljas av landstingens ledamöter och särskilt utsedda elektorer för de städer, som ej deltaga i landsting. Valet gäller för en tid av åtta år, räknade från januari månads början året näst efter det, under vilket valet skett — — — —.

§ 10.

För en var, som blivit till ledamot i Första kammaren vald, skall

— — — —.

§ 12.

Varje ledamot — — — — arvodet.

Vill ledamot av kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra, om han blivit av Konungen utsedd, hos Konungen, men eljest, vid valtillfället eller sedermera mellan riksdagar, hos Konungens befallningshavande.

§ 27.

Därest — — — — anmälan.

Mottager riksdagsman, som blivit av Konungen utsedd till ledamot av Första kammaren, val till denna eller till Andra kammaren, frånträder han det honom av Konungen förlånade riksdagsmannaupdraget.

§ 28.

1. Hos Konungen — — — — innan nästa riksdag genom val fyllas — — — — ställe.
2. Om — — — — genom vald ledamots avgång — — — — fyllande.

§ 29.

Medan riksdag samlad är, må ej vald riksdagsman — — — — sig avsäga.

§ 32.

1. Innan — — — — för riksdagens valda ledamöter utfärdade fullmakten — — — — verkställas.
2. Vardera — — — — förklarad.